

Representantforslag 52 S

(2009–2010)

fra stortingsrepresentantene Erna Solberg, Elisabeth Aspaker, Svein Harberg og Henning Warloe

Dokument 8:52 S (2009–2010)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erna Solberg, Elisabeth Aspaker, Svein Harberg og Henning Warloe om nye læreplaner og mer fleksible opplæringsløp for yrkesfagene

Til Stortinget

Bakgrunn

Frafallet i videregående opplæring er en av de største samfunnsmessige utfordringene Norge står overfor. Om lag hver tredje ungdom har ikke fullført videregående opplæring fem år etter avsluttet grunnskole. Nesten halvparten av dem som startet på en yrkesfaglig studieretning, klarer ikke å fullføre på fem år, og nesten hver tredje av dem som fullfører, har skiftet til en studieforbereidende retning. Frafallet blant dem som avslutter yrkesutdanningen og tar påbygging, er på 50 pst. (Statistisk sentralbyrå (SSB), NOU 2008:18, St.meld. nr. 44 (2008–2009)).

Regjeringen har i St.meld. nr. 44 (2008–2009) drøftet tiltak for å motvirke frafall i den videregående opplæringen. Meldingen tar likevel ikke tak i de grunnleggende årsakene til problemet. Det er bakgrunnen for at forslagsstillerne legger frem en serie forslag som skal bidra til et løft for yrkesfagene og gi fagopplæringen den status den fortjener.

Frafall – et problem på flere plan

Det store frafallet i videregående opplæring utgjør et problem på flere nivåer. Først og fremst er det et problem for den unge som ikke får et tilbud om tilpasset opplæring og dermed ikke får utviklet sine evner. Dernest er det et problem for det norske velferdssamfunnet som sløser med den viktigste ressursen vi har – unge menneskers evner og engasjement.

Blant unge voksne er de som ikke har fullført videregående opplæring, overrepresentert i statistikk for uføretrygd og sosialhjelp. (SSB, NTNU: Senter for økonomisk forskning).

Rapporten "Kostnader av frafall i videregående opplæring" (Senter for økonomisk forskning) viser blant annet til at hvis andelen av et kull som fullfører videregående opplæring øker fra 70 til 80 pst., kan den samfunnsmessige gevinsten beløpe seg til 5,4 mrd. kroner for hvert kull.

For forslagsstillerne er likevel samfunnsøkonomien ikke det viktigste: Altfor mange unge mennesker mister muligheten til å forme egen fremtid! Dette er et stort personlig nederlag, og manglende utdanning kan bli helt ødeleggende for å kunne gjøre yrkeskarriere.

Behovet for faglært arbeidskraft fremover

Arbeidslivets behov for personer som bare har grunnskoleutdanning, har allerede falt dramatisk. De neste 15 år vil det bli ytterligere halvert. Men fortsatt vil vårt samfunn ha behov for at mer enn halvparten av ungdomskullene har en skikkelig yrkesutdanning. I 2030 er det ventet en underdekning på 41 500 helsefagarbeidere hvis det ikke skjer endringer i utdanningssystemet. Byggenæringen ventes å trenge 30 000 flere i 2025 sammenlignet med i 2009 (SSB, Nifu-Step). Kravene til fagarbeidernes kompetanse vil bare øke. Uten kompetente mennesker i eldreomsorgen, uten kompetente mennesker på bilverksteder og uten kompetente snekkere og rørleggere vil ikke vårt samfunn fungere.

Hvis det ikke utdannes fagfolk med den nødvendige kompetansen, må man importere dem. Forslagsstillerne er tilhengere av arbeidsinnvandring, men man kan ikke basere hele nasjonens økonomi på det. I dag utdannes det ikke nok mennesker med yrkesfaglig bakgrunn. Og mange av dem som utdannes, får

ikke tilstrekkelig fagrelevant kunnskap gjennom utdanningen sin. Når bygg- og anleggsnæringen må tilby særkurs til ferdigutdannede for å gi dem de nødvendige ferdighetene – da er det åpenbart at opplæringstilbudet er for dårlig. Skolen bruker tiden på mye som er unødvendig og irrelevant for det yrket elevene utdanner seg til.

Yrkesfagene må få økt status

Debatten om hvilke løsninger som skal motvirke frafall, har handlet for lite om yrkesfagenes status og egenart.

Flere partier gir i sine programmer uttrykk for et ønske om å "praksisrette" de yrkesfaglige studieretningene. Det skorter imidlertid på konkrete forslag til hvordan dette kan gjøres. Det er stor motvilje mot å differensiere teorikravet etter studieretning og ha nye fagplaner i fellesfag for de yrkesfaglige studieretningene.

Forslagsstillerne mener det ikke er tilstrekkelig å "praksisrette yrkesfagene" så lenge det fortsatt legges opp til felles teori for elever som skal studere videre og dem som skal ta fagbrev. I "Yrkesfagløftet" foreslår forslagsstillerne å bryte opp en rigid struktur og utarbeide egne læreplaner og eksamener bedre tilpasset de to hovedretningene. Først da kan yrkesfagene stå på egne bein og få den anerkjennelse og status fagene fortjener.

Reform 94 og Kunnskapsløftet

Reform 94 forutsatte at teorien på yrkesfag tilpasses kravene til studier på høyskoler og universiteter, milevidt fra det den gryende anleggslærlingen ønsker seg. I likhetens tegn senkes faglige krav til studieforberedende linjer, mens teorien på yrkesfagene gjøres mer akademisk.

I "Kunnskapsløftet" ble det i VG 1 (tidligere grunnkurs) lagt inn 6 timer med et yrkesrelatert fordypningsfag (Prosjekt til fordypning). Evaluering viser at dette ikke er tilstrekkelig, og ikke fungerer godt nok innenfor dagens struktur. (Rapport fra Høgskolen i Akershus, 2007).

Forslagsstillerne tar konsekvensen av at terrenget ikke stemmer overens med kartet, og foreslår nå å endre kartet.

St.meld. nr. 44 (2008–2009) versus Høyres yrkesfagløft

I Soria Moria-erklæringen slår regjeringspartiene fast at "fullført videregående opplæring skal gjøre at elevene oppnår generell studiekompetanse, uavhengig av studieprogram".

Stortinget behandler våren 2010 regjeringens St.meld. nr. 44 (2008–2009) Utdanningslinja. Herfra siteres:

"Departementet mener det bør være felles læreplaner i fellesfagene på yrkesfaglige og studieforberedende utdanningsprogrammer."

Dette er i tråd med uttalelser fra daværende kunnskapsminister Bård Vegar Solhjell i mars 2009:

"Vi vil ikke åpne for to separate læreplaner, én for yrkesfag og én for studiespesialisering."

Støtte til Høyres løsningsforslag

Høyres leder, Erna Solberg, lanserte 17. januar 2010 yrkesfagløftet, og reaksjonene har ikke latt vente på seg. Forslagene har fått bred omtale og har høstet støtte fra ulike hold, og tydeligst fra aktørene innenfor yrkesfagfeltet. Norsk Lektorlag støtter forslaget om at fellesfagene i yrkesfag skal tilpasses, og at det utarbeides separate læreplaner og eksamener i fellesfag som norsk, matematikk, engelsk og naturfag. Og lærere og representanter fra forskjellige bransjeorganisasjoner understreker behovet for en styrket praksis og teorilæring som er relevant i forhold til yrket man skal utdanne seg til.

Konsernsjefen i Veidekke Entreprenør AS er bekymret for tilgangen på fremtidig arbeidskraft til bygge og anleggsbransjen og mener det er positivt at Høyre har satt fokus på rekruttering til yrkesfagene gjennom yrkesfagløftet.

Mangfold – flere veier til yrkeskompetanse og flere veier til studiekompetanse

Veien til gode fagfolk går ikke om studiekompetanse. I dag er forventningene om generell studiekompetanse ødeleggende for yrkesfagenes egenart og status.

Yrkesfag må anerkjennes som et likeverdig og fullgodt alternativ i seg selv. Høyre foreslår gjennom yrkesfagløftet flere muligheter for å kunne kvalifisere seg for høyere utdanning senere i yrkesopplæringsløpet:

- Studieforberedt gjennom fagutdanning: Fagskolene er et fullgodt alternativ til høyskoler og universiteter og vil være avgjørende for å sikre kompetente fagfolk de neste tiårene. Flere NOKUT-godkjente fagskoler må få offentlig finansiering. Det foreslås å legge til rette for at teori for studiekompetanse legges inn som en del av fagskolenes utdanningstilbud. Dette kan møte "yngrebølgen" uten store offentlige investeringer i offentlig kapasitet som det senere kan vise seg umulig å redusere.
- Flere muligheter for spesiell studiekompetanse (Y-veien til høyere utdanning). Elektrikere som får adgang til ingeniørstudiet samtidig som de tar igjen teorifagene fra videregående opplæring, er en veldig god ordning som Høyre i forbindelse

med stortingsmeldingen om kunnskapsløftet foreslo å utvide bl.a. til helsefagene.

Flere opplæringsløp i yrkesfagene

For yrkesfagene er det kritisk viktig å få til flere opplæringsløp ved siden av det tradisjonelle 2+2-løpet; to år i skole og to år i bedrift.

Det finnes mange vellykkede forsøksordninger i skolen. Problemet er at de ikke blir omgjort til permanente tilbud, selv ikke når de virker og selv ikke når dette ville bidra til å gi flere elever bedre tilpasset opplæring, noe de etter opplæringsloven har rett til og krav på. Ordningen med praksisbrev er et godt eksempel på det. Det er en forsøksordning med gode resultater og varmt anbefalt av et offentlig utvalg (Karlsen-utvalget). Elevene dokumenterer at de har begrenset kompetanse i et fag, men det kan utvides til fullt fagbrev senere. Dette er et godt alternativ for dem som har lavest motivasjon og sviktende forutsetninger for teoridelen av utdanningen.

Forslagsstillerne foreslår også å endre privatskoleloven, slik at det åpnes for at bransjene selv kan tilby opplæringsløp, enten alene eller i et samarbeid med den offentlige skolen.

Oppsummering

Forslagsstillerens utgangspunkt er at fag og teori må henge bedre sammen, samfunnet må legge til rette for mer fleksible opplæringsmodeller, og ferdig utdannede fagarbeidere må senere gis mulighet til påbygging i teorifag dersom man ønsker å gå videre til høyere utdanning. Øvre aldersgrenser for slik påbygging fjernes, og fagskoletilbudet bør videreutvikles som et alternativ til høyere utdanning.

Forslag

På bakgrunn av dette fremmes følgende

f o r s l a g :

I

Stortinget ber regjeringen utarbeide egne læreplaner for yrkesfagene i den videregående skolen.

II

Stortinget ber regjeringen utarbeide et rekrutteringsprogram for å motivere erfarne fagfolk til å skaffe seg pedagogisk tilleggskompetanse og utdanne seg til lærere i yrkesfag.

III

Stortinget ber regjeringen utvide tilbudet om praksisbrev til å bli en nasjonal ordning.

IV

Stortinget ber regjeringen tillate alternative opplæringsløp som for eksempel opplæringsprogrammer i bedrift for elever.

V

Stortinget ber regjeringen sørge for at elever i hele landet kan få tilbud om tekniske og allmenne fag (TAF).

VI

Stortinget ber regjeringen endre privatskoleloven og tillate bransjedrevne opplæringsløp i hele eller deler av yrkesfagene og stimulere til nye samarbeidsmodeller mellom bransjeorganisasjoner og den offentlige skolen.

VII

Stortinget ber regjeringen holde fast ved dagens krav til generell studiekompetanse. Voksne som har fullført yrkesfag og som vil gå videre til høyere utdanning, skal gis tilbud om påbyggingskurs uten øvre aldersgrense.

VIII

Stortinget ber regjeringen videreutvikle fagskoletilbudet og anerkjenne disse skolene som et godt alternativ til annen høyere utdanning for fagfolk som ønsker videre spesialisering i faget sitt.

IX

Stortinget ber regjeringen gjøre det mulig å kombinere fagskoleutdanning med teori som kvalifiserer til høyere utdanning, og utvikle flere muligheter for spesiell studiekompetanse innen flere fag (Y-veien).

4. februar 2010

